

Noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana

Publicēts: 22.02.2024.

Kādus noziedzīgus nodarījumus izmeklē Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs?

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja kompetencē ir izmeklēt dažādus iespējamus koruptīvus noziedzīgus nodarījumus valsts amatpersonu darbībā, t.sk. kukuļa pieprasīšanu, izspiešanu, ņemšanu, došanu, piesavināšanos un starpniecību kukuļošanā. Tāpat Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs izmeklē tādus noziedzīgus nodarījumus kā dienesta viltojums mantkārīgā nolūkā, dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana mantkārīgā nolūkā, kā arī tirgošanās ar ietekmi un neatļautu piedalīšanos mantiskos darījumos.

Kāpēc Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs nepiemēro cietumsodu?

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja uzdevums ir veikt pirmstiesas izmeklēšanu aizdomās par iespējamiem noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā, kas saistīti ar korupciju, piemēram, kukuļa pieprasīšanu, izspiešanu, ņemšanu, došanu, piesavināšanos un starpniecību kukuļošanā. Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs var uzsākt kriminālprocesu, iegūt nepieciešamos pierādījumus un pietiekamu pierādījumu gadījumā rosināt prokuratūrai uzsākt kriminālvajāšanu. Šajā stadijā Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs noslēdz pirmstiesas izmeklēšanu, un prokuratūra kļūst par procesa virzītāju.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs nav tiesīgs noziedzīgajā nodarījumā iesaistītajām personām piemērot kādu sodu. Sodu, t.sk. brīvības atņemšanu, atbilstoši noziedzīgā nodarījuma smagumam un radītajam kaitējumam var piespriest tikai un vienīgi tiesa.

Kāda ir kriminālprocesa virzība?

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs kriminālprocesu var uzsākt tikai tajos gadījumos, kad ziņas un faktus par iespējamu noziedzīgu nodarījumu nav iespējams pārbaudīt bez kriminālprocesuālajām metodēm. Piemēram, neuzsākot kriminālprocesu, izmeklēšanas iestāde nav tiesīga veikt ekspertīzes, izņemt dokumentus, nosūtīt tiesiskās palīdzības lūgumus ārvalstu tiesībsargājošām iestādēm.

Izmeklētājam ir pienākums veikt izmeklēšanas darbības, lai apstiprinātu vai noraidītu noziedzīga nodarījuma esamību. Ja izmeklētājs iegūst visus nepieciešamos pierādījumus, kas skaidri norāda uz noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs krimināllietas materiālus nosūta prokuratūrai un rosina uzsākt kriminālvajāšanu.

Brīdī, kad Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs nosūta krimināllietas materiālus prokuratūrai, iestāde noslēdz pirmstiesas izmeklēšanu, un prokuratūra kļūst par procesa virzītāju. Uzraugošais prokurors pārlicinās, vai fiksēto pierādījumu kopums ir pietiekams, lai uzsāktu kriminālvajāšanu. Šajā posmā prokuratūrai jālemj par krimināllietas virzību: a) uzrādīt apsūdzību un krimināllietu nosūtīt uz tiesu; b) vienoties ar apsūdzēto par sodu; c) pieņemt lēmumu par krimināllietas izbeigšanu; d) lietu nosūtīt atpakaļ Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam, norādot uz nepieciešamību veikt papildu izmeklēšanu.

Savukārt, ja izmeklētājs pirmstiesas izmeklēšanā konstatē kādu no Krimināllikuma 377. pantā noteiktajiem nepieļaujošajiem apstākļiem, piemēram, izdarītajā nodarījumā nav noziedzīga nodarījuma sastāva vai nav noticis noziedzīgs nodarījums, izmeklētājs pieņem lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu.

Visā pirmstiesas izmeklēšanas gaitā izmeklētājs cieši sadarbojas ar uzraugošo prokuroru, kas uzrauga izmeklēšanas procesu.

Vai kriminālprocesa uzsākšana apliecina noziedzīga nodarījuma esamību?

Kriminālprocesa uzsākšanas pamatā ir pieņēmums, ka noticis noziedzīgs nodarījums. Kriminālprocesa uzsākšana pati par sevi nenorāda uz personas vainu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Izmeklēšanas mērķis ir ar kriminālprocesuālām metodēm pārbaudīt iestādes rīcībā nonākušās informācijas patiesumu, kas var gan apliecināt, gan noraidīt aizdomas par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.

Kāds ir kriminālprocesa izmeklēšanas ilgums?

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja krimināllietu izmeklēšanas ilgums ir atkarīgs no dažādiem faktoriem. Koruptīvu noziedzīgu nodarījumu atklāšana objektīvi prasa laiku un resursus. Ja pirmstiesas izmeklēšana notiek paātrinātā procesa kārtībā, tā var ilgt līdz desmit dienām.

Pirmstiesas izmeklēšanas ilgumu ietekmē tas, cik sarežģīts noziedzīgs nodarījums tiek izmeklēts. Tāpat izmeklēšana saprātīgā termiņā ir atkarīga no citiem faktoriem, piemēram, kriminālprocesā veicamo darbību apjoma, veicamo procesuālo darbību daudzuma, tostarp nepieciešamo ekspertīžu veikšanas, kā arī kriminālprocesā iesaistīto personu gatavības sadarboties un citiem objektīviem apstākļiem.

Noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana bieži vien neaprobežojas tikai ar procesuālo darbību veikšanu Latvijas teritorijā, jo pretlikumībām iespējams pārrobežu raksturs. Lai Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs šādās lietās varētu veikt pilnvērtīgu pirmstiesas izmeklēšanu, iestādei nepieciešams iegūt papildu informāciju no ārvalstu institūcijām, kas nereti ir ilgstošs un smagnējs process. Tieši tiesiskās palīdzības lūgumu izpilde ir viens no būtiskākajiem apstākļiem, kādēļ kriminālprocesa izmeklēšana var prasīt ilgāku laiku. Bieži vien Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam saņemot atbildi uz tiesiskās palīdzības lūgumu, nepieciešams nosūtīt papildu tiesiskās palīdzības lūgumu.

Vai pirmstiesas izmeklēšanas laikā uzsāktais kriminālprocess var tikt pārkvalificēts pēc citiem pantiem?

Noziedzīgā nodarījuma kvalifikācijas maiņu paredz Kriminālprocesa likums.

Lai varētu izmeklēt iespējamus noziedzīgos nodarījumus, izmeklēšanas iestāde uzsāk kriminālprocesu atbilstoši Kriminālprocesa likumā noteiktajām prasībām. Pirmšķietami kriminālprocess var kvalificēties pēc viena vai vairākiem pantiem vai arī attiecīgas Krimināllikuma nodaļas, taču izmeklēšanas darbību laikā var tikt iegūti jauni pierādījumi un mainīties noziedzīga nodarījuma faktiskie apstākļi, kas norāda uz citu noziedzīgu nodarījumu. Šādā situācijā notiek kriminālprocesa pārkvalificēšana pēc cita Krimināllikuma panta vai pantiem.